

Nr 182.

Ankom till riksdagens kansli den 12 juni 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1942/43 till Bidrag till förebyggande mödra- och barnavård.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkten 157, sid. 247—258 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordade ändringar i grunderna för statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård, att tillämpas från och med budgetåret 1942/43; *dels ock* till Bidrag till förebyggande mödra- och barnavård för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 600,000 kronor.

Ifrågavarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 400,000 kronor.

I skrivelse den 10 september 1941 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag rörande medelsbehovet för nästa budgetår och därvid även föreslagit vissa ändringar i statsbidragsgrunderna m. m.

Över medicinalstyrelsens förslag har *1941 års befolkningsutredning* avgivit yttrande.

Departementschefen har anfört följande.

Av det anförda framgår, att *medicinalstyrelsen* ansett sig böra föreslå en intensifiering och utbyggnad av den förebyggande mödra- och barnavården. Styrelsen har sålunda — under hänvisning till att vid tillkomsten av gällande bestämmelser om statsbidrag till här avsedd vård räknats med att statsbidrag skulle utgå till driften av högst en barnavårdscentral per 50,000 invånare — föreslagit, att sådant bidrag i stället beräknas efter det antal barn, som står under hälsokontroll. Styrelsen har härvid räknat med 300—350 spädbarn per central. Styrelsen har vidare föreslagit, att statsbidrag må kunna utgå med förhöjt belopp, därest mödra- och barnavårdscentral av typ II uppdelas på en mödravårdscentral och en barnavårdscentral, utan att de dock bliva hänförliga till central av typ I. Statsbidraget till mödra- och barnavårdscentral av typ II utgör för närvarande som regel 2,000 kronor för läkare och 1,000 kronor för sjuksköterska. Styrelsen har ansett statsbidraget böra för uppdelad central av nu nämnd typ utgå med för mödravårdscentralen 1,000 kronor för läkaren och 500 kronor för sjuksköterskan samt för barnavårdscentralen 1,500 kronor för läkaren och 1,000 kronor för sjuksköterskan. Sammanlagda statsbidraget för uppdelad mödra- och barnavårdscentral av typ II skulle sålunda bliva lägst 4,000 kronor eller 1,000 kronor mera än för odelad sådan central. Vidare har styrelsen föreslagit, att statsbidrag må utgå jämväl

till mödra- och barnavårdsfilialer, d. v. s. mottagningar av provinsialläkaren på andra ställen inom distriktet än stationsorten. Bidraget skulle utgöra 15 kronor till läkaren för varje mottagning, som regel en i månaden. Styrelsen har ytterligare ansett statsbidrag böra beviljas till flera mottagningar per mödra- och barnavårdsstation än som för närvarande synes styrelsen möjligt, d. v. s. i stort sett två mottagningar per månad och station.

Slutligen har styrelsen framlagt förslag om att jämväl 1—2-åringarna, där så kan ske, inordnas under den förebyggande barnavården. Detta skulle endast för de större städernas vidkommande behöva medföra ökade kostnader för statsverket utöver dem, som följa av utökningen av antalet mottagningar.

Sammanlagda kostnaderna för av medicinalstyrelsen sålunda föreslagna ytterligare utbyggnad och intensifiering av den förebyggande mödra- och barnavården har av styrelsen beräknats till 159,000 kronor. Emellertid har styrelsen ansett detta belopp för nästa budgetår kunna reduceras till i runt tal 130,000 kronor.

Det program för utbyggnad och intensifiering av den förebyggande mödra- och barnavården, som medicinalstyrelsen framlagt, var i huvudsak under omprövning vid 1941 års riksdag. Ett av huvudskälen till att några åtgärder i anledning av medicinalstyrelsens förslag då icke vidtogos var, att brist ansågs föreligga på för distriktsvård utbildade sköterskor. Styrelsens nu framlagda förslag om ökad medelsanvisning i och för anordnande av filialer och större antal mottagningar grundas emellertid på en utredning, enligt vilken för planens förverkligande erforderliga sköterskor skulle finnas. Det gäller vid sådant förhållande främst att bedöma medicinalstyrelsens förslag med hänsyn till dess ekonomiska konsekvenser. Jag vill då först erinra om mitt uttalande i förra årets statsverksproposition, att de i samband med tillkomsten av förevarande bidragsverksamhet gjorda beräkningarna närmast vore att betrakta som genomsnittskalkyler, vilka icke vore i detalj bindande. Medicinalstyrelsen torde därför redan nu äga viss frihet att vid beviljande av statsbidrag tillgodose de synpunkter, för vilka styrelsen gjort sig till tolk. Det är dock av betydelse, att samtliga de av medicinalstyrelsen framförda frågorna komma under samtidigt bedömande. Detta gäller så mycket mera som det råder ett nära samband mellan de olika delarna av medicinalstyrelsens förslag.

Vad nu den ekonomiska synpunkten beträffar är jag givetvis medveten om de betänkligheter, som kunna resas mot att på föreslaget sätt utöka de statliga förpliktelserna på förevarande område. Å andra sidan måste hänsyn tagas till att den förebyggande mödra- och barnavården får ökad betydelse i tider med försämrade näringsförhållanden. Men därtill kommer att denna verksamhet — såsom av 1941 års befolkningsutredning betonats — utgör en angelägen befolkningspolitisk uppgift. I fråga om en uppgift av sådan karaktär synes det mig på längre sikt icke vara försvarligt att av hänsyn till de överkomliga kostnader det här är fråga om avvisa en allmän plan för verksamhetens vidgning och intensifiering. Jag är med hänsyn därtill beredd att förorda samtliga de av medicinalstyrelsen föreslagna förbättringarna med avseende å den förebyggande mödra- och barnavården.

Vad angår medelsbehovet för nästa budgetår torde, vid bifall till vad jag nu föreslagit, detsamma kunna beräknas sålunda.

Till inredning och utrustning av centraler torde i enlighet med medicinalstyrelsens förslag böra beräknas 15,000 kronor. Vad angår posten till arvoden åt läkare och sjuksköterskor m. fl. torde den föreslagna ytterligare utbyggnaden och intensifieringen av den förebyggande mödra- och barnavården kunna för nästa budgetår genomföras för en förslagsvis beräknad kostnad av 120,000 kronor. Ifrågavarande post anser jag sålunda kunna uppskattas till (380,000 + 120,000) 500,000 kronor. Likaså torde det för resor

för förebyggande barnavård av medicinalstyrelsen äskade beloppet kunna något reduceras, förslagsvis till 35,000 kronor.

För upplysningsverksamheten torde i enlighet med medicinalstyrelsens förslag böra beräknas 35,000 kronor. Hinder synes ej möta att, därest styrelsen så anser lämpligt, av detta belopp taga i anspråk högst 1,200 kronor för bedrivande under nästa budgetår av försöksverksamhet inom Älvsborgs län enligt samma riktlinjer som under innevarande budgetår.

Beträffande slutligen medicinalstyrelsens framställning om bidrag till specialutbildning av barnsjuksköterskor anser jag sagda utbildningsverksamhet vara av stor betydelse med hänsyn till att det är ett i längden oefftergivligt krav, att sjuksköterskorna inom den förebyggande mödra- och barnavården erhållit sådan utbildning att de äro väl skickade för sin uppgift. Jag förordar därför, att under här förevarande anslag anvisas medel härför. För ändamålet torde ett lika stort belopp som det för budgetåret 1940/41 anvisade eller 15,000 kronor vara tillfyllest. Av beloppet torde beräknas till avlöning till instruktionssköterskan 5,300 kronor, till lektionsarvoden 3,200 kronor, till expenser 500 kronor och till stipendier 6,000 kronor.

Godtagas dessa beräkningar, skulle anslaget i sin helhet för nästa budgetår komma att uppskattas sålunda:

Bidrag till inredning och utrustning av centraler, <i>högst</i>	kronor	15,000
Bidrag till arvoden åt läkare och sköterskor m. fl., <i>förslagsvis</i>	»	500,000
Bidrag till resor för förebyggande barnavård, <i>förslagsvis</i>	»	35,000
Bidrag till upplysningsverksamhet, <i>högst</i>	»	35,000
Bidrag till specialutbildning av barnsjuksköterskor, <i>högst</i> ...	»	15,000
Summa kronor		600,000

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag om ökad medelsanvisning i och för anordnande av filialer till mödra- och barnavårdscentraler finner utskottet välbetänkt. Utskottet vill därvid framhålla, att behovet av dylika filialer ökat i samma mån som förbindelserna på landsbygden försämrats. Jämväl övriga förslag till intensifiering av ifrågavarande vård tillstyrkes av utskottet. Vid deras genomförande bör dock tillses, att svårigheter på grund av personalbrist icke uppkomma för distriktsvårdens fortsatta utbyggnad.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1942 förordade ändringar i grunderna för statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård, att tillämpas från och med budgetåret 1942/43;

b) till *Bidrag till förebyggande mödra- och barnavård* för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 600,000 kronor.

Stockholm den 12 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 178.